

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA POLITICĂ**APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ SUB CONDUCEREA D-lor****C. G. DISSESCU****V. ATHANASOVICI, PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, ALEX. CERBAN, C. MEITANI,
N. POLIZU-MICȘUNEȘTI, C. HAGI-THEODORAKY****SILIU RĂDULESCU**
PRIM-REDACTOR**REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA**
3, STRADELA SF. SPIRIDON, 3**B. P. RĂDULESCU**
REDACTOR-ADMINISTRATOR**Necrolog.—Dimitrie Alexandrescu.****Dim. G. Maxim.—Retragerea naționalității române după legea din 1924.****Jurisprudența Română. Curtea de Apel din Iași.—**Contrabandă la legea Monop. Statului.—Descoperitor. Dreptul la primă (L. Misirlu cu Direcția R. M. S.)
Regrete pentru D. Alexandrescu.

Dimitrie Alexandrescu

O moarte crudă și neașteptată a răpit științei Dreptului un profesor ilustru, iar presei juridice pe cel mai fecund și laborios colaborator ce a fost Dimitrie Alexandrescu.

Jurisconsultul erudit care, împreună cu Alex. Degré au fost cele două faruri luminoase care au contribuit la progresul imens al jurisprudenței române, și-a sfârșit viața la Iași, orașul său natal și sediul activității sale profesionale, în urma unei scurte și grele suferințe, în etate de 74 ani.

În deosebire de Alex. Degré, a cărui operă juridică a avut de cadru exclusiv coloanele revistei noastre, Dim. Alexandrescu a cultivat un orizont mai întins și munca lui a fost mai prodigioasă, pentru că nu a fost revistă sau publicațiune cu caracter juridic pe care el să nu o ia sub aripile sale protectoare dându-i concursul vastei sale erudițiuni.

Multe și varii sunt chestiunile pe care D. Alexandrescu le-a tratat în aceste modeste coloane în lungul șir de ani al activității sale, cu o rară competență, și care vor fi totdeauna consultate cu folos. Versat în mai multe limbi streine, el s'a putut adăpa la izvoarele cele mai diverse și autorizate, ceea ce face că toate scrierile lui sunt documentate cu numeroase citațiuni și o bogată bibliografie de autori și legislație comparată.

Dar în afară de numeroasele articole și adnotațiuni răspândite în coloanele *Dreptului* și *Curierul Judiciar*, iar mai de curând în *Pandectele Române* și *Jurisprudența Generală*, ceea ce face gloria lui Dim. Alexandrescu, este opera sa monumentală „*Dreptul Civil Român*” în XI volume.

La terminarea acestei mari opere pe care laboriosul

autor a cărui pierdere o deplângem azi, a putut-o desăvârși în viață, ceea ce nu a fost posibil altora în ramura dreptului, intelectualitatea de juristi reprezentată prin profesori, magistrați și avocați din toate colțurile țării, a ținut a-l sărbători și a-i arăta toată admirațiunea și recunoștința sa pentru munca neobosită și întreragă lui activitate juridică.

În toate manifestațiunile inteligenții sunt gloriile care strălucesc, dar multe trec, stingându-se, și nu rămân decât acele nume care sunt legate de opere neperitoare.

Numele savantului comentator este dintre acestea din urmă pentru că opera lui va trăi tot-d'auna.

DREPTUL

Iată datele biografice ale mult regretatului dispărut¹⁾.

Dimitrie Alexandrescu s'a născut în Iași la 1 Octombrie 1850. Părinții săi au fost agricultori. Trimis încă de tânăr în străinătate la învățătură, a stat în 1860—1861 la Lemberg (Galiția) în institutul Pilat, și apoi fu trimis la Paris, unde a urmat ca extern cursurile Liceului Napoleon (astăzi Colegiul Henri IV).

În August 1870, a trecut bacalaureatul în litere la Sorbona, și apoi a făcut dreptul la Nancy și la Paris, unde a avut ca profesori pe: Valette, Machelard, Bufnoir, Glasson, Lyon-Caen, etc.

La Facultatea de drept din Paris, a avut ca colegi pe Casimir Périer, fost președinte al Republicei, Robert de Couder, fost consilier la Curtea de Casație, etc.

În timpul războiului din 1870, s'a înrolat ca voluntar și a făcut parte din „Legiunea amicilor Franței”, sub comanda generalului belgian Van der Meer.

Reîntors în țară în Mai 1875, a fost numit îndată în Magistratură ca procuror la tribunalul Iași. Apoi în Februarie 1878 judecător și în Noembrie același an prim-procuror.

La Februarie 1880 a părăsit de bunăvoie magistratura pentru a îmbrățișa cariera de avocat care la acea epocă era mai lucrativă.

1) Aceste date mi-au fost încredințate de el însuși cu mențiunea următoare, scrisă și semnată de mâna lui:

„Aceasta se va păstra de amicul meu Rădulescu, spre a avea datele necesare la necrologul meu”.

4 Oct. 1908, București.

D. Alexandrescu

Mai târziu fiind ministru al justiției d. C. G. Dissescu, a reintrat iar în magistratură fiind numit procuror general la Curtea din Iași în 1899, apoi înaintat procuror general la Curtea de Casație și Consilier la aceeași Înaltă Curte în 1900, succedând lui Alex. Degré, dar demisionând după un an.

El a mai ocupat în interval, timp de 2 ani postul de secretar general al ministerului de justiție, fiind ministru d. Al. Marghiloman.

Actualmente era dela 1890 profesor de drept civil și de curând decan pentru a doua oară la Facultatea de drept din Iași.

În afară de marea sa operă asupra Dreptului Civil român, în XI volume, din care unele au apărut în a doua ediție, a mai publicat în franțuzește un volum sub titlul „*Droit ancien et moderne de la Roumanie*” foarte cunoscut și apreciat în străinătate.

În politică, activitatea sa a fost foarte redusă, deși a făcut parte de mai multe ori din Corpurile legiuitoare ca deputat sau senator, și în câteva rânduri ca membru în consiliul municipal al orașului său natal.

Viața politică nu avea pentru el nicio atracțiune. Ambițiunea lui cea mai mare era de a rămâne simplu jurisconsult, cu autoritate în chestiunile grele și controversate ale Dreptului.

Retragerea naționalității române¹⁾

după noua lege din 1924

1). *Faptele ce pot aduce retragerea naționalității. Lacuna în chestiuni de dezertare dela serviciul militar. Comparație cu legea franceză din 1917. Ostilitate caracteristică contra națiunii române aduce retragerea.* 2). *Procedura retragerii. Sistemul necomplet al legii române față de legea franceză.* 3). *Irevocabilitatea decretului de retragere. Desnaturalizat nu mai poate fi naturalizat. Sistemul contrar francez.* 4). *Efectele retragerii față de fostul naturalizat. Considerarea ca supus al statului inamic, sub raportul intereselor românești. Posibilitatea rămânerei lui ca heimathlos.* 5). *Retragerea în raportul cu îndatoririle serviciului militar.* 6). *Efectele retragerii față de membrii familiei naturalizatului. Critica noiei legi în ce privește procedura și garanțiile ce trebuiau luate față de familia naturalizatului. Textul respectiv al legii franceze înlătură inconvenientele. Toți copiii sunt supuși retragerii în sistemul actual.* 7). *Dependența retragerii șefului de familie în raport cu ceilalți membri. Consecințe.* 8). *Neretroactivitatea retragerii după legea română, în deosebire de legea franceză, care declară posibilă retroactivitatea retragerii din momentul declarării războiului. Condițiile în care această măsură ar putea fi adoptată.* 9). *Concluziuni în privința generalizării retragerii sub raportul faptelor ce o provoacă cât și a timpului în care poate fi exercitată. Necesitatea extinderii în timp de pace, ca mijloc de apărare națională.*

1) Vezi *Dreptul* No. 5 din 8 Februarie 1925.

1). Prin articolul 41, legea nouă enumără cazurile de retragere a naționalității:

a) Când se va constata că naturalizatului a săvârșit acte contrarii ordinii publice și siguranței interioare sau exterioare a Statului. Pentru infracțiunile interne se aplică și legea pentru reprimarea faptelor contra liniștii publice din 18 Decembrie 1924.

b) Când se va constata că a părăsit țara pentru a se sustrage serviciului militar sau ori căruia alt serviciu public, obligator pentru români.

După legea franceză din 1917, se prevede cazul naturalizatului francez care a purtat arme contra Franței sau a părăsit țara spre a se sustrage dela obligațiunile de ordin militar. Observăm superioritatea textului român. În primul loc, legiuitorul nostru cu drept cuvânt a înlăturat dintre cazurile de retragere pe acel al naturalizatului român care poartă armele contra țării sale adoptive, pentru că naturalizatului ca cetățean român i se aplică, în noua sa calitate dispozițiunea art. 37 din lege, identică cu art. 17 al. 4 din legea franceză, după care pierde de drept naționalitatea română sau franceză fiindcă au intrat în serviciu militar la străini, așa că nu mai era nevoie să fie stabilit ca un caz special de retragere și pe acel care este deja stabilit cu ocaziunea reglementării pierderii naționalității.

Aliniatul 2 al articolului 41 este precis, cerând două condițiuni pentru a putea avea loc retragerea: părăsirea țării și intențiunea de sustragere dela serviciul militar sau orice alt serviciu public, obligator pentru români. Este deci necontestat că dacă naturalizatului se află întâmplător în țară străină și că acolo fiind reținut cu forța, este oprit de a răspunde ordinului de mobilizare, nu poate fi privit ca nesupus și deci nu i se poate aplica rigorile legii¹⁾.

1) După „Instrucțiunile relative la operațiunile Consilierilor de recrutare ale armatei”, publicate de curând, (*Universul*, No. 15, din 19 Ianuarie 1925) sunt chemați pe tabelile de recensământ în teritoriile alipite toți tinerii de orice naționalitate, dându-se ca motiv că „prin anexiune toți au devenit cetățeni români”. Credem că din eroare s'a făcut această aserțiune, pentru că după Constituțiune, tratate și chiar articolele 56 și 58 ale legii naționalității române accesul străinilor la cetățenie este îngădit la anumite condițiuni: indigenat, domiciliu, origină și nepravalare de o altă naționalitate. Este adevărat, însă, că toți străinii sunt chemați la recrutare (art. 2 din lege) și sunt scutiți numai dacă dovedesc supușenia străină, dar sunt înlăturați dela cetățenie, în provinciile alipite, cel puțin străinii cari sunt de altă naționalitate decât a Statului ce a avut suveranitate asupra ținutului anexat, și cari n'au indigenatul sau nu sunt născuți în acel teritoriu din părinți domiciliați acolo, și nu se pot deci prevala de altă naționalitate. Pentru Basarabia se cere domiciliu administrativ. (Art. 56).

Textul român adaugă între cazurile retragerii și acela al naturalizatului care se va sustrage dela orice obligațiune rezultând din calitatea de cetățean român. Cu toate obiecțiunile ce s'au ridicat în Camera franceză, unde, prin proiectul guvernamental din 1915 s'a căutat a se adăuga acest alineat, socotim că el este cu temei introdus de legiuitorul nostru, pentru că în timp de război pot fi numeroase serviciile ce se pot cere cetățenilor: gărzi, rechizițiuni, înlocuirea unor funcționari de specialitate, chemați în activitate¹⁾.

Dar naturalizatului poate să rămână în țară și să dispară în altă localitate decât cea a reședinței sale, fără a se supune serviciului militar. În această ipoteză după textul literal al legii nu-i poate fi retrasă naturalizarea. Pentru a completa această lacună s'a adaus în textul francez alineatul 4 la articolul 1 ce dispune: „retragerea obligatorie a naturalizatului care n'a răspuns la ordinul de mobilizare, a fost declarat nesupus sau a dispărut dela domiciliu sau reședința sa”.

e) „Când se va constata că în serviciul țării lui de origine sau al oricărei alte țări ar fi săvârșit acte de spionaj și ar fi ajutat acțiuni potrivnice drepturilor și intereselor naționale ale Statului și poporului român”.

Noul legiuitor, prin expresiuni generale, a căutat să cuprindă toate actele ce pot aduce vătămare intereselor naționale. Nu tot astfel este redactat articolul legii franceze din 1917, care prin al. ult. al articolului 2 prevede ca obligatorie retragerea naturalizării: „dacă *direct sau indirect*, a dat sau a creat să dea, contra Franței, în vederea și cu ocaziunea războiului un ajutor oarecare unei puteri inamice”. În determinarea naturii unor atare fapte, raportorul Camerei franceze din 1915 spune: „Ajutorul pe care naturalizatului îl aduce în vederea și cu ocaziunea războiului, poate, de altfel să fie, indiferent, direct sau indirect. Este direct, de exemplu, dacă s'a dovedit că un naturalizat de origine germană a dat concursul său spre a ușura trimiterea de fonduri sau mărfuri țării sale de origine, sau negociază sub o formă oarecare titluri a acestei țări. Indirect, dacă de exemplu, a comis acte de natură a vătămării creditului Franței cu propagarea de știri false destinate de a semăna panica, sau dacă s'a datat la manopere a căror scop manifest era de a exercita o influență periculoasă asupra cursului valorilor, a căror bună stare este necesară creditului statului”²⁾.

Măsurile restrictive ale legiuitorului francez au mers și mai departe; și astfel, raportorul legii din 1917 observând în Cameră că textul menționat mai sus n'ar atinge și pe naturalizatului care ar fi legat relațiuni comerciale cu supușii puterilor inamice dar nu în vederea și cu ocaziunea războiului, a propus și Camera a admis încă ultimul alineat la articolul 1, ca explicațiune celui de mai sus: „Va fi considerat ca dând sau cercând a da ajutor unei puteri inamice naturalizatului, care sau va fi contravenit dispozițiilor legilor, regulamentelor și prohibițiilor în vederea și cu ocaziunea războiului, sau a pūs sau a încercat să pună obstacole măsurilor ordonate în interesul apărării naționale”³⁾.

Socotim că deși textul român prin generalitatea ex-

presiunii întrebuintată, cuprinde orice faptă a naturalizatului menită a prejudicia interesul țării, totuși, prezintă mai multă protecțiune pentru țară ultimul text propus în Senatul francez, după care: „sunt supuși la retragere, cei cari pe lângă legătura ce au cu o naționalitate străină, chiar diferită de cea de origine, săvârșesc acte incompatibile cu calitatea de cetățean”.

Ori cum am interpreta expresiunile de care ar uza legiuitorul, resare evident ideea că orice ostilitate caracterizată contra națiunii române este suficientă spre a se decreta desnaturalizarea.

2). Noua lege care a precizat cazurile de retragere a naționalității, prezintă lacună în ce privește procedura.

„În toate aceste cazuri, adaugă articolul 41, retragerea naturalizării se va face prin decret regal, publicat în Monitorul Oficial, dat după propunerea Ministerului de justiție și pe baza unui jurnal al Consiliului de miniștri”.

Care este autoritatea îndrituită a face investigațiunile? Cine ascultă pe cei vizați de Administrațiune? Care este garanția unei drepte măsurii, ce poate atinge o familie întreagă? Intru nimic nu ne luminează zisa dispozițiune legală, astfel că se poate ca ei să se găsească în neputința de apărare și să se comită erori.

Legea franceză din 1917 cuprinde o serie de articole, prin care se dezvoltă pe larg procedura de urmat în această materie. Acțiunea în retragere a naționalității se întinde la tribunal, cu drept de apel și recurs; procurorul cere delegarea unui judecător însărcinat cu cercetările; tribunalul ascultă procurorul și pe naturalizat; într'un cuvânt are loc o adevărată judecată sumară, cu termene scurte. În ultimul proiect depus în Senatul francez, în 1922 s'a admis ca retragerea să fie dată tot în competența tribunalului civil⁴⁾.

Deși articolul 41 al legii române nu prevede recurs contra măsurii administrative, socotim că după noua dispozițiune constituțională, care îl declară de ordin constituțional, decretul de retragere este supus recursului. Dar, întrucât legea nu cere nici o formalitate, nici o cercetare, credem că recursul ar fi deseori iluzoriu. Contenciosul n'ar avea să vadă care anume condițiuni nu s'au îndeplinit. În tot cazul, socotim că instanța supremă are cădere să examineze dacă condițiunile de fond au fost îndeplinite, dacă în caz de contestațiune el este originar al statului inamic, neputând însă verifica condițiunile privitoare la oportunitatea retragerii, ce sunt lăsate la discrețiunea apreciere a Consiliului de miniștri.

3). Retragerea odată pronunțată nu mai poate fi revocată. „Sub nici un cuvânt, adaugă ultimul alineat al articolului 41, cei căror li s'a retrasă naturalizarea nu vor mai putea redobândi calitatea de român”.

Astfel, în sistemul noului legiuitor, aplicând textual litera legii, chiar dacă retragerea a fost pronunțată în urma unor informațiuni false, există lucru judecat în ce privește măsura luată. În lipsa prevederii legii, socotim însă că revocarea retragerii poate fi provocată prin intervenția Ministerului de justiție, când s'ar dovedi că măsura luată este eronată. Consiliul de miniștri este îndatorat a primi revizuirea decretului de retragere, când sunt la mijloc erori sau informațiuni ne-

2) *Wahl*, op. cit. 148; *Journal officiel* 1915, pag. 70.

1) *Wahl*, „Droit civil de la guerre”, I, pag. 146.

3) „*Revue trimestrielle*” op. cit. 1922, pag. 446; 1923, pag. 234.

4) „*Revue trimestrielle*”, 1923, pag. 234.

exacte. Dacă s'ar dovedi de exemplu, că fostul supus al țării inamice, nu numai că n'a dezertat, dar că servește sub drapelul țării, revocarea decretului de retragere se impune. Dacă legea nouă nu prevede nici o procedură premergătoare raportului ministerial de retragere, cu atât mai mult nu trebuia să proclame neatacabilitatea în principiu a decretului de retragere.

În Franța, o eroare comisă în asemenea caz nu este ireparabilă; dreptul comun asupra redobândirii calității de cetățean francez, prin decret, este aplicabil. Deci, desnaturalizatul poate fi naturalizat din nou. Lacuna legii poate fi completată, în lipsa unui text de împiedicare formală ca cel ce cuprinde legea română.

4). În ce privește efectele retragerii față de cel contra cărui se decretază, articolul 41 din lege prevede pur și simplu facultatea ce se acordă guvernului de a lua asemenea măsură. Se naște, însă, întrebarea dacă fostul supus străin prin singurul fapt al retragerii capătă de drept naționalitatea originară a Statului cu care țara se află în război? Chestiunea are interes pentru că dacă vechea naționalitate îi este socotită redobândită în fața legii române, îi se pot aplica aceștiia toate măsurile ce de ordin ar se iau în contra supușilor inamici, în caz de război, și anume: interdicțiunea operațiunilor comerciale, sechestrul și administrațiunea prin justiție a tuturor bunurilor, de orice natură¹⁾. Și, apoi, chestiunea are însemnătate și din alt punct de vedere, întrucât dacă fostul naturalizat intră de drept în cetățenia veche, prin efectul retragerii, determinarea legii care guvernează capacitatea sa este regulată de legea țării căreia aparține, iar dacă este privit ca *heimathlos*, capacitatea sa personală este regulată de legea reședinței locului în care se află²⁾.

Naturalizarea în sistemul noului legiuitor fiind un act suveran și discreționar al puterii executive, este cert că această putere nu se poate substitui guvernului altei țări străine spre a-i atribui pe un fost cetățean al ei; în cât, astfel fiind, legea română n'ar putea decât să-l considere pe desnaturalizat ca supus al Statului inamic, sub raportul intereselor românești. În acest sens se pronunță și articolul 34 al legii asupra supușilor străini din 1916: „Pot fi considerați ca străini, dar numai din punct de vedere al aplicării dispozițiilor legii de față, precum și al legilor de poliție generală, ordinii publice și siguranței Statului, naturalizații originari din țările cu care România se găsește sau s'ar găsi în stare de război”. În același sens se pronunță și raportul făcut la Camera deputaților francezi, cu ocaziunea votării legii din 1915³⁾.

Urmând această interpretare, scopul pe care l'a avut legiuitorul prin retragere este în totul atins: fostului naturalizat i se pot aplica toate măsurile riguroase pe care nouii legiuitori le-au introdus contra supușilor inamici: sechestrul, expulzarea sau trimitere într'un câmp de concentrare. Într'un cuvânt, i se aplică toate consecințele ce decurg din calitatea lui de supus inamic.

Totuși, dânsul, față cu greutățile ce le poate avea spre a recăpăta naționalitatea veche, poate rămâne fără naționalitate și supus deci multor greutăți în viață; meritate de altfel, dacă ținem seamă de modul nedemn în care s'a comportat față de patria adoptivă, care, desigur, că în mod temeinic l'a retras încrederea.

5). Naturalizatul având aceleași drepturi ca și românul de origină, urmează, ca consecință, că prin retragerea naturalizării el pierde toate avantajele și sarcinile ce i s'au creat prin naturalizare.

Astfel, el fiind socotit în ochii legii ca supus al statului inamic este scutit pe viitor de serviciul militar. Articolul 43 din noua lege spune: „Retragerea naturalizării se face independent de sancțiunile prevăzute în codul justiției militare sau alte legi pentru crimele și delicturile săvârșite de cel naturalizat”.

În cazul când retragerea este provocată din faptul că dânsul a părăsit țara spre a se sustrage serviciului militar, desigur că prin decretul ce-i ridică calitatea de român, i se ridică și obligațiunea serviciului, întru cât nefiind încă chemat și devenind străin înainte de recrutare va propune zisa calitate spre a fi scutit, în ipoteza că reintră în țară. Dacă însă clasa sa era chemată, sau se află efectiv în armată, și dânsul se sustrage astfel serviciului, el, deosebit de retragere, poate fi condamnat potrivit articolului 43 din lege, la pedepele prescrise de codul justiției militare pentru dezertare și arestat spre a-și ispăși pedeapsa, în cazul când revine în țară. În acest sens s'a pronunțat formal d-l *Briand*, fostul ministru de justiție francez, cu ocaziunea votării articolului 3 al legii franceze din 1915, care a fost reprodus de legea posteroară din 1917¹⁾.

6). „Retragerea naturalizării are efect *individual*, spune articolul 42 din noua lege, identic cu articolul 11 al legii franceze²⁾. Și în realitate, această măsură fiind o pedeapsă, conform tuturor principiilor, ea nu putea fi îndreptată de cât contra șefului de familie, contra cărui s'a constatat fapte ce aduc prejudiciu țării. Totuși, în aliniatul al doilea legea adaugă: „Ea nu se poate resfrânge asupra femeii și copiilor celui naturalizat, afară dacă aceasta se prevede expres în decretul de retragere a naturalizării”.

Desigur, că este riguroasă măsura legiuitorului nostru, care, fără a pune în cauză pe soția și copiii naturalizatului, fără a le comunica vreun motiv al înculpării, fără a-i asculta în apărarea lor, se văd surprinși în căminul lor prin executarea unui decret, care le poate ridica libertatea și a le pune în pericol viața, prin consecințele ce pot să decurgă din aplicațiunea măsurilor ulterioare. Recunoaștem că necesitatea apărării naționale incumbă fiecărui stat, așa că el este în drept a lua măsuri urgente și severe; dar, totuși, precum în asemenea momente, de război, se pot comite erori; in-

1) *Sirey* op. cit. 1915, pag. 916. Art. 10 al legii franceze din 1917: „Retragerea naționalității franceze nu poate să-l scape de aplicațiunea legilor penale sub greutatea căror naturalizatul ar fi căzut mai înainte de pronunțarea hotărârii. „Se vede, deci, că textul francez determină mai lămurit modul de aplicațiune al pedepselor în raport cu data dezertării.

2) Articolul 11 al legii franceze din 1917: „Retragerea naturalizării pronunțată în virtutea acestei legi este *personală* străinului cărui i s'a atribuit”.

1) Articolele 1, 5 și 7 a legii relativă la supușii Statelor cu care România s'a găsit în stare de război, din 21 Decembrie 1916.

2) *Wahl*, op. cit. pag. 169.

3) *Wahl*, *idem*, pag. 168.

trigele și pasiunile aduc de multe ori denunțuri neîntemeiate și acuzațiuni nedrepte, era util ca noul legiuitor, cel puțin pentru familia naturalizatului, să provoace o judecată sumară, care ar fi înlăturat nedreptățile ce se pot săvârși prin o măsură pripită administrativă. Susținem aceasta, cu atât mai mult cu cât se poate întâmpla ca fostul străin, naturalizat român să se fi căsătorit cu o româncă de origine, și cu ea împreună cu copiii, departe de a avea cunoștință de uelțirile dușmănoase ale șefului familiei, se împărtășească cu toți cele mai sincere sentimente pentru patrie: și totuși, să se vadă într'un moment dat, fără a fi măcar întrebați, îsgoniți din căminul lor și aruncați într'un lagăr depărtat. Și, nu ni se poate răspunde că unei asemenea soții nu-i poate fi răstrânsă retragerea naturalizării, din cauză că în principiu după articolul 41 din lege, poate fi luată numai contra originarilor Statelor dușmane, pentrucă prin articolul 42 se face deosebire, asupra soției și copiilor. Și, de altmintrelea, era justificată această măsură generală, căci, după cum spune raportorul legii din 1915, din Camera franceză: „deși nu s'a dovedit nici un fapt în mod sigur, în sarcina soției și a copiilor, totuși, o bănuială generală planează asupra întregii familii, așa că în urma acestor împrejurări, ce au determinat măsura luată contra șefului lor, este loc de temut, de exemplu, ca tatăl expulzat din teritoriul, să nu conserve în țară, prin înțelegerile ce le are în localitate, mijloace de a veni în ajutorul patriei sale de origine”¹⁾.

Măsura este deci bine luată, dar noul legiuitor ar fi trebuit să o înconjoare de oarecare garanții în interesul celor vizați. În acest mod a procedat legiuitorul francez, care prescriind posibilitatea întinderii retragerii la membrii familiei naturalizatului, adaugă, prin al. 2 al articolului 11: „Totuși, retragerea, poate după împrejurări, să fie întinsă asupra soției și copiilor *regulat puși în cauză*, sau prin aceeași decizie, sau prin o decizie ulterioară, dată în aceleași forme în urma auzului special motivat al Consiliului de Stat”. După proiectul depus în senatul francez, în 1923, destinat a înlocui legea din 1917, se prevede retragerea naționalității chiar față de copii născuți după naturalizare, cari, francezi prin naștere nu cădău în prevederile legii din 1917²⁾. După legea română, nefiind nici o deosebire, urmează că măsura poate fi luată față de toți copiii, majori sau minori, sau numai asupra parte dintrânșii, fie născuți înainte sau după naturalizare.

7). D-1 *Wahl*, în opera sa citată, susține că retragerea nu poate fi pronunțată față de membrii familiei naturalizatului decât numai dacă a fost decretată și față de șeful de familie³⁾.

Este adevărată dependența între ambele retrageri; în cât este cert că resfrângerea nu poate avea loc, pe această cale de consecință decât numai dacă a fost decisă prin decret; dar, de aci nu rezultă că guvernul n'ar putea lua măsură de retragere, pe cale principală contra unui singur membru al familiei, pe care-l crede periculos. Tot din cauza dependenței rezultă că dacă re-

tragerea principală este anulată, și cea pronunțată față de membrii familiei cade drept⁴⁾.

Efectul retragerii fiind personal asupra șefului familiei, se poate întâmpla ca membrii să nu fie prevăzuți expres în decretul de retragere și deci să rămână cetățeni români. În sistemul legii noastre ei n'au posibilitate a se lepăda de naționalitatea dela care șeful lor a fost îndepărtat, cu toate că interesul și sentimentele lor ar înclina în această direcțiune. Legea franceză, în interesul unității naționalității în familie, le acordă ușurințe în formalitățile necesare spre a trece la naționalitatea șefului de familie⁵⁾.

8). Noul legiuitor a decretat neretroactivitatea și pentru retragerea naturalizării, știut fiind că și schimbarea de naționalitate nu poate să aibă efect decât pentru viitor. După legea franceză poate fi prescrisă cu efect retroactiv din momentul declarațiunei războiului⁶⁾. Dispozițiile de retragere fiind în ființă și putând fi aplicate după necesitate chiar din momentul începerii ostilităților, legiuitorul nostru a socotit că nu mai este nevoie de un text expres care să poată da retroactivitate retragerii. Dar se poate întâmpla ca faptele ce o provoacă să fie dovedite mai târziu, după începerea războiului, și ca naturalizatului să fi înstrăinat averea sa ca să înlătore măsurile de nulitate și aplicarea sechestrului, ca urmare firească a retragerii naturalizării.

Astfel, măsura retroactivității retragerii este necesară spre a pune stavilă unor atare fraude; și deci, credem, că ar putea fi adăusă la textul în ființă, cu rezerva ce am făcut a unei judecăți sumare, care să pronunțe atât retragerea în principul cât și data de la care poate avea loc, căci după cum s'a spus și în Camera franceză, trebuie împăcat interesul public, interesul național, cu necesitatea de a menține contractele încheiate în mod onest. Totuși, într'un cât asemenea măsuri retroactive sunt totdeauna excesive având de rezultat să anuleze acte din trecut și deci având înrăurire nefavorabilă asupra creditului public, legiuitorul francez a prescris prin articolul 3 regula după care: „în nici un caz retroactivitatea nu poate prejudicia drepturile celor de al treilea de bună credință”. Astfel, celor de al treilea, cari n'au cunoscut situațiunea materială a naturalizatului, nu li se poate opune retroactivitatea.

9). După ce am studiat dispozițiunile legii noi române asupra retragerii naționalității, în raport cu legile franceze din 1915 și 1917, ce 'i-au servit de model, ne putem da seamă de importanța acestor măsuri în timp de război și a determina lacunele ce le prezintă.

Dacă în realitate noul legiuitor a căutat să precizeze toate cazurile în care poate avea loc retragerea, nu se poate zice că el a fost tot atât de bine inspirat când a determinat formele și procedura.

În formă, noul legiuitor prevede o procedură sumară, lăsând pronunțarea retragerii în competența consiliului

1) Idem, op. cit. pag. 174.

2) Art. 12 al legii franceze din 1917. „Femeia poate în timp de un an ca și copiii să decline naționalitatea franceză”.

3) Art. 10 al legii fr. din 1917. „Decizia retragerii fixează punctul de plecare al efectelor sale, fără să se poată întinde în urma declarației războiului”.

1) *Sirey*, op. cit. 1915, pag. 916.

2) „*Revue trimestrielle*”, op. cit. 1923, pag. 234.

3) *Wahl* op. cit. pag. 174.

de miniştri, dar nu ia cea mai mică garanție în interesul apărării naturalizatului, care în sistemul legii se poate vedea desnaționalizat fără cercetare și fără a părare.

Uzând de dreptul natural ce are Statul de a se apăra în timp de război, legea extinde retragerea și asupra familiei naturalizatului, dar, și pentru ea nu creează nici o măsură de ocrotire, nu prevede cercetare, și nici ascultarea membrilor familiei, ceea ce este mai grav, căci adeseaori aceștia pot fi străini de ceea ce a săvârșit șeful familiei. În scop umanitar, toți aceștia, soție și copii nu pot fi lăsați să cadă strâpuși de săgețile legii, în momentele pasionate ale războiului, mai înainte de a se face dovadă serioasă, cel puțin în mod sumar al vinovăției lor și a necesității ce este, în interesul general, de a li se retrage o naționalitate, pe care ei poate o prețuiesc ca un bun scump.

Noul legiuitor organizând un regim permanent, s'a inspirat de sigur de necesitățile pe care le-a creat marile războaie din 1916, și a luat măsuri de retragerea naționalității numai pentru anumite cazuri în care se află naturalizat în timp de război. Precum, însă, în urma alipirii provinciilor noi au devenit români o sumă însemnată de supuși a foastelor imperii austro-ungar și rus, în aplicațiunea dispozițiilor binevoitoare a Tratatelor de pace, din Saint-Germain en Laye, Trianon și Paris, era cred necesar ca măsura retragerii să fie întinsă în mod general chiar în timp de pace; neapărat, însă, că numai în urma unor garanții serioase cu cercetări și drept de apărare, trecându-se competența la instanțele ordinare ce posed mijloace mai intense de investigațiune și judecată.

Înlăturarea dela cetățenie a celor protivnicii intereselor Statului este totdeauna bine venită în scopul realizării sancțiunilor ce trebuie să-i atingă.

În ultimul loc, socotim că chiar în timp de pace se pot generaliza și faptele ce pot da naștere retragerii naționalității asupra tuturor celor, cari, pe lângă legătura pentru patria lor de origine, manifestează o ostilitate caracterizată contra țării. Aceste sunt reforme, preconizate și în Franța, ca rezultat al experiențelor armate după război.

Dimitrie G. Maxim

Președinte la Curtea de apel

JURISPRUDENȚA ROMANA

CURTEA DE APEL DIN IAȘI S. I.

Audiența dela 21 Ianuarie 1925

Președinția D-lui M. Ionescu-Ghinea, consilier

Ion Misirlin cu Direcția R. M. S.

CONTRAVENȚIE LA LEGEA MONOPOLULUI.— DENUNȚĂTORI.— PRIMIA CE LI SE CUVIN.— PREȚUL MARFEI CONFISCATE.— ÎN CASAREA EFECTIVĂ A AMENZEI.— ART. 86 DIN LEGEA ASUPRA MONOPOLURILOR STATULUI.

CONTENCIOS ADMINISTRATIV.— CONTRAVENIENT.— DISPENSAREA LUI DE AMENDĂ DE CĂTRE MINISTERUL DE FINANȚE.— DAUNE CAUZATE DIN ACEST FAPT.— CALEA PE CARE POT FI CONSTATATE.— ART. 107 AL. 2 DIN CONSTITUȚIE.— ART. 86 DIN LEGEA ASUPRA MONOPOLURILOR STATULUI.

1/ Dacă art. 86 din legea asupra monopolurilor statului acordă în mod formal dreptul constatătorilor și doveditorilor sau denunțătorilor de contravenții la o primă în raport cu valoarea amendei pe lângă parte din prețul mărfii confiscate, de aci însă nu rezultă că direcția Regiei poate fi obligată la plata primei, atunci când ea nu a încasat în mod efectiv amenda, de oare ce nu se poate concepe o primă plătită în raport cu o sumă de bani, de cât atunci când acea sumă intră realmente în patrimoniul aceluia care plătește prima.

2/ Faptul Ministerului de finanțe de a fi dispensant un contravenient de plata amendei cuvenită direcției Regiei, nu poate pricinui nici o obligație în sarcina acestei direcții, ci numai Ministerul ar putea fi eventual ținut de daune provenind din acest fapt, iar răspunderea lui nu poate fi stabilită de cât pe căile deschise de legile speciale în conformitate cu dispozițiunile art. 107 al. 2 din constituție.

No. . . . Admis în parte apelul făcut de către Ion Misirlin în contra sentinței civile cu No. 330 din 5 Iulie 1925 a trib. Iași S. III. în proces cu Direcția Regiei Monopolului Statului. S'au ascultat D-nii avocați Frățilă și Herovanu pentru apelant și Cancicov pentru intimata Direcția Regiei Monopolului Statului

Curtea,

Asupra apelului făcut de către Ioan Misirlin, în contra sentinței civile No. 330 din 5 Iulie 1925, a Tribunalului Iași Secția III-a, prin care s'a admis în parte acțiunea intentată de numitul și s'a obligat Direcția Regiei Monopolului Statului să-i plătească suma de zece mii cinci sute nouăzeci și doi lei, 20 bani, plus una mie lei cheltueli de judecată;

Având în vedere că în fapt producătorul de tutun Leo Cucuie din Chișinău, transportând din com. de producție Izbiștea jud. Orhei, o cantitate de 366 puduri, 2 funduri (sau 5856 kgr. 800), dela locul de cultură, și depozitându-l în orașul Chișinău, str. Cogolșcaia No. 3, casele lui Criste Constantin, fără a avea autorizație în regulă, este condamnat la o amendă de 585680 lei și confiscarea a 366 kgr. tutun, pe baza procesului-verbal de constatare dresat de agentul de control I. Misirlin, cu data de 31 Mai 1920. Acest proces-verbal este aprobat la 21 Iulie 1920 de către Direcția regională R. M. S. Iași prin deciziunea No. 81. Leo Cucuie declarând apel, tribunalul Chișinău prin sentința penală No. 875 din 19 Noiembrie 1921, îl apără de orice penalitate. Această sentință este casată de Inalta Curte S. III-a prin deciziunea No. 101 din 30 Ianuarie 1922, trimetând afacerea a se judeca din nou la tribunalul Iași, care prin sentințele penale No. 983/922 și 422/923, respinge apelul și opoziția lui Leo Cucuie, confirmând deciziunea de condamnare a Direcției regionale R. M. S. Iași. Leo Cucuie declară un nou

recurs la Inalta Curte de Casație, care este pendent și astăzi. Odată cu Leo Cucine, prin deciziunea direcției regionale R. M. S. din Iași, este condamnat la aceeași amendă și C. Cristea, proprietarul depozitului din Chișinău unde fusese adus tutunul, care făcând apel la tribunalul Chișinău, această instanță S. II prin sentința penală No. 29 din 28 Ianuarie 1922 îi respinge ca tardiv apelul; în contra acestei sentințe, C. Cristea declarând recurs la Inalta Curte de Casație S. III, i se anulează ca netimbrat recursul prin deciziunea No. 746 din 20 Septembrie 1921. Ministerul de finanțe, care deci ar fi avut la dispoziție pînă la executare pentru încasarea amenzilor definitiv hotărîte de instanțele în drept scade amenda prin rezoluția semnată de titularul departamentului, d. Vintilă Brătianu, cu data de 18 Iunie 1923 pe motivul că „fiind făcută această contrabandă în 1920 la începutul aplicării legii monopolurilor în Basarabia”.

Avocatul R. M. S. adaugă în instanță și explicarea că inspectorul regiei care eliberase permisul de transport lui Cucine, a fost achitat de comisia disciplinară înaintea căreia fusese trimis pentru acest fapt, care ar recunoscut implicit că permisul fusese eliberat lui Cucine, în mod regulat.

Având în vedere că față cu aceste împrejurări de fapt, reclamantul I. Misirliu acționează în judecată Direcția R. M. S. spre a-i plăti prima ce i se cuvine ca descoperitor și constator a contravenției, a cărei existență a fost stabilită în mod definitiv prin hotăriri judecătorești ca autoritate de lucru judecat; că el susține pe de-o parte dreptul său la primă indiferent dacă Regia a încasat sau nu amenda care fiind definitiv hotărîtă putea fi oricând urmărită, iar pe de altă parte că Ministerul de finanțe nu avea dreptul să renunțe la încasarea acestor amenzi.

Văzând că Direcțiunea R. M. S. prin avocatul ei, opune că în principiu atîta vreme cât Regia nu a încasat în mod efectiv vre-o sumă, ea nu poate fi obligată a plăti nici o primă și că este necontestat că Ministerul de finanțe poate ierta pe contravenienți de urmărirea amenzilor chiar definitiv hotărîte, potrivit dispozițiilor art. 2 din legea asupra monopolurilor Statului, care îi dă dreptul de tutelă asupra întregii administrații a Regiei.

Având în vedere că art. 68 din legea asupra monopolurilor Statului, în mod formal acordă dreptul constatorilor și doveditorilor sau denunțătorilor de contravenții, la o primă în raport cu valoarea amendei, pe lângă parte din prețul mărfii confiscate;

Văzând însă, că din nici o dispoziție a legii nu rezultă că direcția Regiei poate fi obligată la plata primei, atunci când ea nu a încasat în mod efectiv amenda, contrariul evidențiindu-se din împrejurarea că nu se

poate concepe o primă plătită în raport cu o sumă de bani, decât atunci când acea sumă intră realmente în patrimoniul celui care plătește prima;

Având în vedere că este inadmisibil ca Regia prin legea ei organică să-și fi impus greaua sarcină de a plăti din bugetul ei ordinar, deci de a trece la cheltueli, sume ce nu au putut mai întâi figura ca venituri, căci aliminteri și-ar fi creiat riscul de a plăti prime la amenzi neîncasate, fie în caz de insolvabilitate a contravenientului, fie atunci când Ministerul de finanțe renunță a mai urmări încasarea amenzilor hotărîte definitiv cum este în speță;

Că, prin acordare de prime pentru încurajarea descoperirii și constatării contravențiilor, Regia înțelege pe de-o parte să activeze zelul subalternilor săi în scop de a împuțina contravențiile, iar pe de altă parte să și creeze o sursă importantă de venituri prin încasarea amenzilor.

Ori, scopul, din acest din urmă punct de vedere, nu ar putea fi atins dacă s'ar obliga Regia să plătească din avutul ei, sume pe care ea nu a înțeles să le plătească decât din încasări efective;

Având deci în vedere că pe baza art. 68 din legea asupra monopolurilor statului, Regia Monop. Statului nu poate fi obligată, cum pretinde apelantul Misirliu a plăti prime pentru amenzi pe care nu le-a încasat în mod efectiv;

Văzând că apelantul Misirliu, prin avocatul său, invocă drept argument favorabil dispozițiunea alineatului 3 din art. 86 după care primele se pot distribui și înainte de rămânerea definitivă a condamnățiunei;

Că, însă, această dispozițiune e numai facultativă pentru Regie, care dacă are dubla siguranță a pînței de încasare a amendei, pentru care poate lua măsuri de conservare și a rămânerei definitive a condamnării, poate avansa pe riscul ei prima cîvenită; că această măsură facultativă fiind lăsată la aprecierea organelor competente ale Regiei, nu poate în nici un caz să constituie un argument în favoarea tezei că primele trebuie plătite obligator, chiar atunci când Regia nu vrea să facă plata primei pentru simplul motiv că nu a încasat nimic.

Deasemenea și dispoziția al. ultim art. 86 din lege, după care atunci când contravenientul nu a fost prins prima se poate reduce la jumătate, trebuie interpretată în sensul că în cazul când contravenientul a dispărut, dacă marfa îi este confiscată și are avere ce se poate urmări, primele rezultând din aceste două sume pot fi reduse la jumătate, deci nici într'un caz nu se poate da alineatului acestuia o interpretare după care Regia Monop. Statului e obligată a plăti prime la amenzi neîncasate;

Nici din împrejurarea că în bugetul R. M. S. este trecută la cheltueli suma de 3500000 pentru prime la amenzii, nu se poate deduce obligativitatea la plata a celor prime, atunci când Regia nu a încasat amenzile în mod efectiv, căci mai înainte de a se trece anume sumă la cheltueli, o altă sumă a fost trecută la încasări, drept venit rezultând din aceste amenzii, de unde se vede că Regia nu poate fi obligată la plată, atunci când nu a încasat nimic;

Văzând că în al doilea rând, apelantul Misirlu, susține că Ministerul de finanțe nu are dreptul de a ierta de executarea amendei pe un contravenit condamnat în mod definitiv de instanțele judecătorești, căci art. 2 din legea Monop. Statului îi dă numai un drept de privilegiu asupra administrației Regiei, care nu implică și acela de a se amesteca în averea altuia;

Văzând că la această obiecțiune, avocatul Direcției Regiei răspunde că art. 2 menționat, conferă Ministerului acest drept, el fiind tutorul Regiei;

Având în vedere că în conformitate cu dispozițiunile art. 107 din Constituție, cel vătămat în drepturile sale, fie printr'un act administrativ de autoritate, fie printr'un act de gestiune făcut cu călcarea legilor și a regulamentelor, poate face cerere la instanțele judecătorești pentru recunoașterea dreptului său, contenciosul administrativ fiind dat în căderea puterii judecătorești, potrivit legii speciale;

Având în vedere că faptul din partea Ministerului de finanțe de a fi dispensat un contravenient de plata amendei cuvenită direcției Regiei, nu poate pricinui nici o obligație în sarcina acestei din urmă direcții; că numai Ministerul de finanțe ar putea fi eventual ținut de daune provenind din faptul Ministrului respectiv, iar acest Minister nu este parte litigantă, nefiind chemat ca părțit în instanță, astfel că nici o pretenție față de dânsul nu poate fi luată în discuție,

Că deci, în litigiul de față, nu poate fi discutat dreptul Ministrului de finanțe de a ierta pe contravenientii la legea monopolurilor Statului, întru cât Ministerul nu este parte în proces, iar răspunderea acestuia nu poate fi stabilită de cât pe căile deschise de legile speciale în conformitate cu dispozițiunile art. 107 al. 2 din Constituție;

Văzând că în apel se vorbește și de contravenția în sarcina lui C. Cristea, care cu drept cuvânt — cum susține direcția Regiei — nu poate fi luată în considerație, de oarece nu a fost pusă în discuție prin acțiunea dela prima instanță — astfel că ar însemna să se schimbe cauza și calitatea părților, ceea ce nu permite dispozițiunile art. 327 al. 2 pr. civ., că, în orice caz, chiar dacă s'ar avea în vedere și amenda privitoare pe Cristea, aceleași considerente de mai sus învederază

netemeinicia acțiunii, în ce privește pretenția de primă asupra amendei;

Văzând în ce privește pretențiunile apelantului Misirlu la prima cuvenită lui din valoarea mărfurilor, că din: a) deciziunea Direcției regionale R. M. S. de aprobarea contravenției și fixarea amendei; b) din adresa 4512 din 7 Iunie 1920 prin care Administrația financiară Chișinău înaintează procesul-verbal către Administrația Centrală; c) din însăși procesul-verbal de constatarea contravenției dressat la 31 Mai 1920; d) adresa 60 din Iulie 1920 a șefului de depozit I. Dragomirescu către Direcția Generală; e) din răspunsurile la interogator al Regiei la prima instanță; și f) din depunerea lui I. Dragomirescu ca martor (pag. 119 a dosarului penal Trib. Chișinău) rezultă că apelantul Misirlu este singur constatat și doveditor al contravenției, astfel că în conformitate cu dispozițiunile al. 1 art. 86 din legea Monopolurilor Statului, lui i se cuvine o primă de 25% din valoarea tutunului confiscat, la ceea ce convine și reprezentantul R. M. Statului prin concluziunile puse astăzi în instanța de apel;

Că valoarea întreg. tutunului confiscat a fost bine apreciată la suma de 84.737 lei 65 bani de prima instanță și nu este contestată în apel de reprezentantul Direcției Regiei;

Că deci, apelul lui I. Misirlu care își rezumă în apel pretențiunile la chestiunile discutate, urmează a fi admis numai în această din urmă privință.

Pentru aceste motive, redactate de d-l consilier Eug. Petit, admite în parte apelul, etc.

Semnați: *M. Ionescu-Ghinea, C. Vârgolici, Eug. Petit.*

REGRETE PENTRU D. ALEXANDRESCO

Indată după aflarea tristei știri, redacțiunea *Dreptului* a transmis îndureratei văduve următoarele cuvinte de condoleanță:

Doamnei Olimpia Profesor Dimitrie Alexandrescu
Iași

Rugăm respectuos a primi expresiunea profundei noastre întristări pentru pierderea scumpului Dv. soț, marele juriscult, ilustrul profesor, prețiosul nostru colaborator și amic. Luăm parte la această ireparabilă pierdere care lasă un gol simțitor în lumea noastră judiciară și în știința juridică.

Revista *Dreptul*